

Інститутка (стислий переказ)

Марко Вовчок

Повість Марка Вовчка "Інститутка" була першим великим твором, у якому показано антагонізм між кріпаками і кріпосниками, стихійний протест проти жорстокості та сваволі панства, засуджувалося кріпацтво як велике соціальне зло.

Устина росла сиротою. Коли їй виповнилося десять років, то була віддана у панський двір. Життя у старої пані було спокійним до того моменту, поки папська онука, що навчалася в Києві, не прислала листа про приїзд.

Примхлива панночка перевела на свій лад і життя, і господарство в маєтку. Устину вона обрала собі за покоївку. Жорстока, нестримана панночка одного разу ледь не задушила дівчину через те, що та зробила їй не таку зачіску.

Коли панночка вийшла заміж за лікаря, вона взяла Устину із собою на хутір чоловіка. На новому місці панночка довго плакала через те, що чоловік лагідно поводить себе зі своїми слугами. Але вона й тут все переробила на свій лад: знайшла всім "роботу тяжку", "лихо пекуче. Люди прокидалися й лягали плачучи, а сусіди-пані вихваляли її як гарну й розумну господиню.

Устина, як і раніше, терпіла знущання та бачила, як страждають від лютої панії люди. Був у пана візник Назар. Він одружився з вільною дівчиною Катрею, через що вона теж стала кріпачкою. Коли в Катрі захворіла дитина, панія не тільки не дозволяла їй доглядати малюка, але й вигадувала все більше і більше роботи для жінки. Дитина померла, а Катря з відчаю втопилася. Назар, людина веселої жартівливої вдачі, не витримав горя і вирішив утекти від панів.

Устина познайомилася з панським слугою Прокопом. Вони покохали одне одного і згодом побралися. Пані дала згоду на одруження тільки тому, що за молодих заступилися гості, які з'їхалися на хрестини новонародженого панського сина, однак чекала слушної нагоди для помсти. І коли Прокіп заступився за бабусю-служницю, яка пригостила дітлахів яблуками з панського саду, панія наказала чоловіку віддати холопа у москалі.

Устина з чоловіком переїжджають до міста, де він вивчає військову справу, а вона заробляє гроші, ходячи на поденну роботу. Обоє щасливі. Тут їх і знайшов Назар, який утік від панів і зайшов попрощатися. Від нього вони дізналися, що на хуторі "на вибір дають: хоч утопись, хоч так загинь". Назар пішов і більше про нього ніхто нічого не чув.

А невдовзі москалі вирушили в похід кудись на Литву. Устина провела чоловіка до Києва й залишилася там служити та чекати на його повернення. Вона не забуває його ні на хвилину: "Він чоловік мій і добродій мій. Поздоров його Мати Божа: я вільна! І ходжу, і говорю, і дивлюсь – байдуже мені, що є ті пані у світі"